

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки та планування бізнесу

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
_____ М. Д. Балджи
“ ____ ” _____ 2016 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.03050401 «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему:
**«Економічне обґрунтування стратегії розвитку підприємства»
(на прикладі ТОВ «Вілайн груп»)**

Виконавець

студентка VI курсу,
групи М-12
Зверєва Анастасія
Сергіївна

/підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент
Сілічева Наталія
Євгенівна

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Зверева Анастасія Сергіївна., «Економічне обґрунтування стратегії розвитку підприємства (на прикладі ТОВ «Вілайн груп»), дипломна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» за магістерською програмою «Економіка, планування та управління бізнесом», Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2017 рік

Дипломна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес формування стратегії розвитку ТОВ «Вілайн груп».

Здійснено комплексне дослідження теоретичних та практичних аспектів формування стратегії розвитку підприємства. З'ясовано економічну сутність та етапи формування стратегії розвитку підприємства. Проведено аналіз фінансової діяльності ТОВ «Вілайн груп», досліджено його внутрішнє та зовнішнє середовище. Запропонована стратегія розвитку ТОВ «Вілайн груп». Проведено економічне обґрунтування ефективності запропонованого заходу щодо стратегічного розвитку підприємства. Проаналізовані можливі ризики та запропоновані заходи щодо їх мінімізації.

Ключові слова: стратегія, стратегія розвитку, підприємство, внутрішнє середовище, зовнішнє середовище, ефективність, ризик.

ANNOTATION

Zvierieva Anastasiia Serhiivna, «Economic justification of the development strategy of the enterprise (in the case LLC «Vilain group»), thesis for Master degree in specialty «Enterprise Economy» under the program «Economy, Planning and Business Management», Odessa National Economic University
Odessa, 2017

Thesis consists of three chapters. Object of study is process of formation of the development strategy of the LLC «Vilain group».

Complex research of theoretical and practical aspects of formation of the development strategy is carried out. Economic essence and stages of formation of the development strategy is found out. Financial activity of the LLC «Vilain group» is analyzed, its internal environment and its external environment are investigated. The development strategy of the LLC «Vilain group» is offered. The economic efficiency of the development strategy of the LLC «Vilain group» was reviewed. The possible risks were analyzed and measures to minimize them were proposed.

Keywords: strategy, development strategy, enterprise, internal environment, external environment, efficiency, risk.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Сутність поняття «стратегія» та її роль в діяльності підприємства.....	6
1.2. Стратегія розвитку у системі стратегій підприємства.....	13
1.3. Етапи формування стратегії розвитку підприємства.....	23
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП»	32
2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства.....	32
2.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Вилайн груп».....	37
2.3. Дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.....	53
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП»	65
3.1. Розробка стратегії розвитку ТОВ «Вилайн груп».....	65
3.2. Економічне обґрунтування ефективності запропонованого заходу щодо стратегічного розвитку підприємства.....	76
3.3. Аналіз можливих ризиків та заходи щодо їх мінімізації.....	84
ВИСНОВКИ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	99
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасне ринкове середовище характеризується динамічністю та значною невизначеністю, що спричинює формування жорстоких умов виживання для вітчизняних підприємств. Зміни попиту, зростання кількості суб'єктів ринку, поява численних ризиків зумовлюють стрімкий темп дій учасників ринкових відносин. В таких умовах головною проблемою стає здатність підприємства пристосуватись до змін у середовищі, тобто розвиватись у відповідності з цими змінами. Тільки розвиваючись, підприємство може досягати основної мети своєї діяльності – отримувати прибуток, зберігаючи конкурентоспроможність.

Перспективні конкурентні можливості відкриваються для будь-якого підприємства в будь-якій ситуації, але для того, щоб ними скористатися необхідно мати власну стратегію розвитку. Особливо значимою є розробка стратегії розвитку для торговельних підприємств, які функціонують в умовах жорсткої конкуренції та пропонують споживачам аналогічні товари. Лише ті підприємства, які здатні створити унікальні конкурентні переваги, запропонувати споживачу щось нове, більш повно задовольнити їх потреби, зможуть забезпечити успішне своє функціонування.

Теоретичні і методологічні аспекти формування стратегій розвитку підприємств знайшли своє висвітлення у дослідженнях як зарубіжних вчених-економістів: А.Д. Чандлера [5], І. Ансоффа [6], Г. Минцберга [8], М. Портера [10], так і російських та вітчизняних: В.П. Мікловда, І.Г. Брітченко [1], Р.А. Фатхутдинова [11], О.М. Тридіда [13], З.Є. Шершньової [16], О.С. Виханського [18], О.В. Кравченко [19], В.А. Соколенко [22], О.В. Раєвневої [23], Ю.Д. Костіна [25], Л.Є. Довганя [30] та інших, які у своїх роботах відображають вирішення питань формування стратегічного розвитку підприємства в умовах змін зовнішнього та внутрішнього середовищ. Водночас, можна відзначити нестачу теоретичних напрацювань щодо

формування стратегії розвитку торговельних підприємств з урахуванням досягнень НТП та сучасних вимог споживачів.

Наукова та практична актуальність зазначених питань зумовили вибір теми дослідження, окреслили коло його завдань.

Мета дипломної роботи: економічне обґрунтування стратегії розвитку ТОВ «Вілайн груп».

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких **завдань:**

- розкрити сутність поняття «стратегія» та її роль в діяльності підприємства;
- визначити місце стратегії розвитку у системі стратегій підприємства;
- розглянути етапи формування стратегії розвитку підприємства;
- дати загальну характеристику діяльності ТОВ «Вілайн груп»;
- провести аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Вілайн груп»;
- дослідити внутрішнє та зовнішнє середовища підприємства;
- розробити стратегію розвитку ТОВ «Вілайн груп» та розрахувати витрати на її реалізацію;
- здійснити економічне обґрунтування ефективності запропонованого заходу щодо стратегічного розвитку підприємства;
- провести аналіз можливих ризиків та запропонувати заходи щодо їх мінімізації.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні засади формування стратегії розвитку підприємства.

Об'єкт дослідження – процес формування стратегії розвитку ТОВ «Вілайн груп».

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у дипломній роботі завдань використовувалися такі методи: структурно-логічного аналізу – при побудові логіки та структури дослідження; логічної абстракції (теоретичні узагальнення і формування висновків); графічного (для наочного

представлення статистичних даних); табличний та групування (при аналізі фінансової діяльності підприємства, формуванні витрат на створення та функціонування магазину, при економічному обґрунтуванні доцільності відкриття магазину); маркетингові: SWOT-аналіз (для оцінки факторів, що впливають на вибір стратегії розвитку підприємства).

Інформаційною базою дослідження слугували річні звіти ТОВ «Вілайн груп», вітчизняні періодичні видання, наукова література, інформаційні ресурси мережі Інтернет, результати власних досліджень автора.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці науково-практичних положень і рекомендацій щодо формування стратегії розвитку ТОВ «Вілайн груп».

За результатами проведеного дослідження була написана стаття «Теоретичні аспекти формування стратегії розвитку підприємства», яка була опублікована в науковому студентському збірнику ФЕУП ОНЕУ №25.

ВИСНОВКИ

Виконане дослідження дозволило обґрунтувати стратегію розвитку ТОВ «Вілайн груп», підсумки наведені нижче.

1. Визначено, що стратегія розвитку – це напрямок розвитку підприємства, який спрямований на досягнення довгострокових цілей шляхом якісних змін і перетворень у діяльності підприємства з урахуванням ринкових можливостей та наявних ресурсів.

2. Запропоновано алгоритм формування стратегії розвитку підприємства, що має логічну послідовність, складається з ряду етапів, при цьому кожен етап складається з ряду операцій, взаємозв'язаних між собою. Практична реалізація сформованої за розробленим алгоритмом стратегії надасть підприємству можливість досягати намічених стратегічних цілей та зміцнювати свої ринкові позиції у майбутньому.

3. Визначено, що ТОВ «Вілайн груп» - це торговельне підприємство, основними напрямками діяльності якого є: забезпечення офісів, підприємств, банків канцелярськими товарами, паперовою продукцією, господарськими товарами, супутніми товарами; продаж пакувальних матеріалів: стретч-плівки, скотчу; оптовий та роздрібний продаж канцелярських товарів та офісного паперу. На сьогоднішній день ТОВ «Вілайн груп» є лідером продажів з зазначених напрямків в Одесі.

4. Проведений аналіз фінансової діяльності ТОВ «Вілайн груп» показав, що незважаючи на те, що ефективність діяльності даного підприємства у 2015 р. трохи погіршилась відносно 2014 р., проте покращилась відносно 2013 р. Усі показники фінансової стійкості та ліквідності підприємства відповідають нормативним значенням. Найважливіший показник діяльності підприємства – чистий оборотний капітал – зріс на 3038,6 тис.грн. або на 92,47% протягом 2013 – 2015 рр. Позитивною тенденцією є постійне зростання протягом 2013 – 2015 рр. загальної ефективності господарської діяльності (на 3,51%) та показника рентабельності продукції (на 17,07%).

Погіршення деяких показників ділової активності підприємства свідчить про зниження якості управління на підприємстві.

5. Дослідження зовнішнього середовища підприємства шляхом застосування PEST-аналізу показало, що у макросередовищі міститься багато загроз, основними з яких є нестабільне політичне становище, погіршення стану економіки держави та зниження купівельної спроможності населення. Мінімізувати вплив цих факторів можливо за рахунок використання можливостей зовнішнього середовища, а саме: за рахунок досягнення НТП та сприятливого регулювання міжнародної торгівлі. Що стосується мікросередовища підприємства, то 41% обсягу продажів припадає на роздрібних споживачів, 20% - на підприємства, 26% - на приватних підприємців. Дослідження конкурентів дозволило визначити ті аспекти діяльності, на які ТОВ «Вілайн груп» слід звернути увагу: маркетингова стратегія, постійне поповнення асортименту товарів, якісне обслуговування клієнтів.

6. Проведений SWOT – аналіз дозволив визначити стратегічні альтернативи стратегії розвитку ТОВ «Вілайн груп»: а) стратегія посилення позиції на ринку шляхом: створення інтернет-крамниці; розширення мережі традиційних роздрібних магазинів «Клякса» з введенням системи знижок та накопичувальних бонусів для роздрібних споживачів; впровадження торгово-технологічних інновацій, тобто створення магазину оптової та роздрібною торгівлі з використанням кас самообслуговування та електронними цінниками; б) стратегія розвитку продукту: розширення асортименту магазинів «Клякса» дитячими іграшками, розвиваючими іграми тощо.

7. Оцінка визначених стратегічних альтернатив розвитку ТОВ «Вілайн груп» з точки зору певних критеріїв відбору дозволила обґрунтувати доцільність реалізації стратегії посилення позиції на ринку шляхом створення магазину оптової та роздрібною торгівлі з використанням кас самообслуговування. Проведені розрахунки щодо формування витрат на створення та функціонування даного магазину дозволили визначити суму

стартових витрат (486 240 грн.) та поточних витрат (808 198 грн.). Найбільшу питому вагу у структурі стартових витрат займають витрати на придбання торговельного обладнання (43,75%) та витрати на переобладнання та ремонт приміщення (22,34%). Джерелами фінансування є кредит банку в розмірі 200 000 грн. та власті кошти.

8. Виконані розрахунки показників економічної ефективності запропонованого заходу щодо стратегічного розвитку ТОВ «Вілайн груп» показали, що термін окупності складає 1,7 років, чиста поточна вартість – 633 433,15 грн, індекс прибутковості – 1,3 та внутрішня норма прибутковості – 30,15%. Отже, даний захід слід вважати доцільним для реалізації.

9. Визначено можливі ризики щодо реалізації стратегічного напрямку розвитку ТОВ «Вілайн груп» та запропоновано заходи щодо їх мінімізації. До зовнішніх ризиків було віднесено: зниження платоспроможного попиту населення, конкуренція та фактор сезонності, до внутрішніх ризиків – організаційні та ризики реалізації проекту. Проведений аналіз сценаріїв та використання критерію Вальда дозволило визначити, що при плануванні асортименту закупок необхідно робити акцент на тих товарах, які користуються попитом у таких груп споживачів, як «Школяри старших класів та студенти», а також «Школяри з батьками».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ефективність стратегічного управління підприємствами: сучасні проблеми та перспективи їх вирішення: монографія / [В. П. Мікловда, І. Г. Брітченко, Н. Ю. Кубіній, Ю. О. Дідович]. – Полтава : ПУЕТ, 2013. - 218 с.
2. Трішкіна Н. І. Стратегічні напрями реформування посередницької діяльності торговельних підприємств України [Текст] / Н. І. Трішкіна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип.6. – Ч.3. – С. 103 – 106.
3. Дегтярьова І. Б. Стратегія підприємства: конспект лекцій із дисципліни «Стратегія підприємства» для студ. спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» денної та заочної форм навчання [Текст] / І. Б. Дегтярьова, М.О. Харченко. – Суми : СумДУ, 2016. – 80 с.
4. Саакян В. А. Сущность и типология стратегий предприятий [Текст] / В. А. Саакян // Молодой ученый. – 2015. – №15. – С. 415 – 419.
5. Chandler A.D. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise [Електронний ресурс] / A.D. Chandler. – Cambridge, MA: MIT Press, 1962. – 490 p. – Режим доступа: https://archive.org/details/strategystructur00chan_0
6. Ансофф И. Стратегическое управление [Текст] / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
7. Карлофф Б. Деловая стратегия: концепция, содержание, символы [Текст] / Б. Карлофф. – М.: Экономика, 1991. – 239 с.
8. Минцберг Г. Стратегический процесс: концепции, проблемы, решения [Текст] / Г. Минцберг, Дж. Б. Куин, С. Гошал. – СПб. : Питер, 2001. – 567 с.
9. Мескон Майкл Х. Основы менеджмента: учебник: Пер. с англ. [Текст] / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – 3-е изд. - М. : ООО «И.Д, Вильямс», 2007. - 672 с.

10. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов [Текст] / М. Портер; Пер. с англ. – 4-е изд. – М. : Альпина Паблишер, 2011. – 453 с.
11. Фатхутдинов Р. А. Стратегический менеджмент: Учеб. для вузов [Текст] / Р. А. Фатхутдинов. – 7-е изд., испр. и доп. – М. : ИНФРА- М, 2008. – 448 с.
12. Наливайко А. П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний етап та напрямки розвитку: Монографія [Текст] / А. П. Наливайко. – К. : КНЕУ, 2001. – 227 с.
13. Тридід О. М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства: Монографія [Текст] / О. М. Тридід. – Харків : ХДЕУ, 2011. – 364 с.
14. Мамонтенко Н. С. Інноваційна стратегія у системі стратегічного управління машинобудівного підприємства [Текст] / Н. С. Мамонтенко // Дисертація на здобуття наук.ступ. к.е.н. за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеса : ОНПУ, 2016. – 282 с.
15. Ковтун О. І. Стратегія підприємства: навч. посібник [Текст] / О. І. Ковтун. – К. : Ліра-К, 2014. – 680.
16. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: навч.посібник [Текст] / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К.: КНЕУ, 2009. – 384 с.
17. Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємства: Короткий курс лекцій [Текст] / В. Ф. Оберемчук. – К. : МАУП, 2014. – 128 с.
18. Виханский О. С. Стратегического управление: учебник [Текст] / О. С. Виханский. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Гардарика, 2003. – 296 с.
19. Кравченко О. В. Поняття стратегії розвитку підприємства [Текст] / О. В. Кравченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2013. – № 1(22). – С. 267-272.

20. Голік В. В. Концептуальні підходи до розуміння сутності поняття «стратегія» [Текст] / В. В. Голік // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 8 (Ч. 1). – С. 72 – 76.

21. Носова Т. І. Еволюційна трансформація категорії «стратегія» підприємства в залежності від розвитку системи управління підприємством [Текст] / Т. І. Носова // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2014. – Т.19. – Вип. 3/2. – С. 149 – 152.

22. Соколенко В. А. Сутність та види стратегії розвитку [Текст] / В. А. Соколенко, О. М. Бондаренко // Вісник НТУ «ХП». – 2015. – № 53(1162). – С. 70 – 74.

23. Раєвнева О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: Монографія [Текст] / О. В. Раєвнева. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 496 с.

24. Калиніченко Ю. Стратегічний розвиток підприємства: теоретичні та практичні аспекти [Текст] / Ю. Калиніченко // Галицький економічний вісник. – 2010. – №4(29). – С.106-115.

25. Костін Ю. Д. Визначення місця стратегії розвитку в класифікації стратегій [Текст] / Ю. Д. Костін, Ю. А. Левицький // Вісник економічної науки України. – 2011. - №2. – С. 60-63.

26. Ігнат'єва І. А. Стратегічний менеджмент: підручник [Текст] / І. А. Ігнат'єва. – К.: Каравела, 2008. – 480 с.

27. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент: навч. посібник [Текст] / Г. І. Кіндрацька. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 406 с.

28. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства: навч. посібник [Текст] / М. Г. Саєнко. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 390 с.

29. Рудьєв В. А. Менеджмент: навч. посібник [Текст] / В. А. Рудьєв, С. О. Гуткевич. - К. : Центр учбової літератури, 2011. - 312 с.

30. Довгань Л. Є. Стратегічне управління: навч. посібник [Текст] / Л. Є Довгань, Ю. В. Каракай, Л. П.Артеменко – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.
31. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия [Текст] / И. Ансофф. – СПб. : Питер, 2009. – 414 с.
- 32 Кухарская Н. А. Реализация стратегии развития предприятия // Н. А. Кухарская // Эффективная економіка. – 2015. - №11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4494>
33. Ліпич Л. Г. Формування стратегії розвитку будівельного підприємства в умовах інвестиційної конкуренції: монографія [Текст] / Л. Г. Ліпич, І. В. Чорнуха, І. О. Цимбалюк. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – 212 с.
34. Небава М. І. Менеджмент організацій і адміністрування: навч. посібник [Текст] / М. І. Небава, О. Г. Ратушняк. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 105 с.
35. Кореніцина Т. В. Теоретичне обґрунтування поняття фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств [Текст] / Т.В. Кореніцина // Торгівля і ринок України: темат. зб. наук. пр. – Донецьк: Національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2012. - Вип. 34. – С. 335-343.
36. Мізюк Б. М. Стратегічне управління: підручник [Текст] / Б. М. Мізюк. - 2-ге вид., переробл. і допов. - Львів: Магнолія плюс, 2006. – 392 с.
37. Стратегический менеджмент: учебник [Текст] / Под ред. А. Н. Петрова. – 2-е издание. – СПб.: Питер, 2008. – 496 с.
38. Кобелєв В. М. Теоретичні та методологічні основи формування стратегії розвитку підприємства [Текст] / В. М. Кобелєв, Ю. В. Захарченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 297 – 303.
39. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: навч. посібник [Текст] / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погрішук. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 304 с.

40. Бартошук О. В. Концептуальні підходи до формування стратегії розвитку туристичної галузі [Текст] / О. В. Бартошук // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 3/4. – С. 38-41.

41. Демиденко С. Л. Особливості стратегічного аналізу середовища підприємства [Електронний ресурс] / С. Л. Демиденко // Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2015/21.pdf

42. Стратегічне управління: навч.посібник [Текст] / [В. Л. Дикань, В. О. Зубенко, О. В. Маковоз та ін.]; за ред. В. Л. Дикань. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 272 с.

43. Шульгіна Л. М. Інноваційний розвиток підприємств: формування стратегій: монографія [Текст] / Л. М. Шульгіна, В. В. Юхименко; Нац. техн. ун-т України «КПІ». – К.: Univest PrePress, 2015. – 212 с.

44. Біловодська О. А. Оцінка стратегій розвитку виробничих підприємств як основа для їх корпоративної реформації [Текст] / О. А. Біловодська // Економічне обґрунтування реінжинірингу бізнес-процесів виробничих підприємств: монографія / за заг. ред. к.е.н., доц. Л.М. Таранюка. – Суми: ВВП «Мрія-1», 2010. – С. 198 – 213.

45. Соколова Л. В. Науково-методичний підхід до формування стратегії управління малими підприємствами [Текст] / Л. В. Соколова, О. В. Колісник // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип.6. – Ч.3. – С. 50 – 54.

46. Дудар Т. Г. Основи логістики: навч.посібник [Текст] / Т. Г. Дудар, Р. В. Волошин. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 176 с.

47. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: навч.посібник [Текст] / О. О. Шеремет. – К. : ЦУЛ, 2010. – 196 с.

48. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник [Текст] / П. Я. Попович. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2008. – 631 с.

49. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: підручник [Текст] / О. О. Непочатенко. – К. : ЦУЛ, 2013. – 504 с.

50. Балабанова Л. В. Стратегічний маркетинг: підручник [Текст] / Л. В. Балабанова, В. В. Холод, І. В. Балабанова. – К.: ЦУЛ, 2013. – 631 с.
51. Ковальчук І. В. Економіка підприємства: навч. посібник [Текст] / І. В. Ковальчук. – К.: Знання, 2010. – 679 с.
52. Павленко А. Ф. Маркетинг: підручник [Текст] / А. Ф. Павленко. – К.: КНЕУ, 2010. – 600с.
53. Калініченко А. Ю. Стратегічний аналіз середовища функціонування підприємства харчової промисловості на основі використання технологій SWOT– та PEST – аналізу [Текст] / А.Ю. Калініченко // Управління розвитком. – 2013. – № 18. – С. 14 – 18.
54. Єрмак С.О. Торгово-технологічні інновації в торгівлі на сучасному етапі розвитку України / С.О. Єрмак // Ефективна економіка. – 2014. – №4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4035>
55. Чайникова О. І. Аналіз ринку канцтоварів України [Текст] / О. І. Чайкова, Т. А. Полякова // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХПІ», 2013. – № 69(1042). – С. 146-150.
56. Порохня В. М. Стратегічне управління: навч. посібник [Текст] / В. М. Порохня, Т. О. Безземельна, Т. А. Кравченко. – К.: ЦУЛ, 2012. – 224 с.
57. Пісарюк С. М. Фактори впливу на економічну ефективність операційної діяльності торговельних мереж [Текст] / С. М. Пісарюк // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – №3(27). – С. 94 – 99.
58. Діяльність торговельних підприємств у конкурентному середовищі: контрольно-аналітичне забезпечення системи управління: монографія [Текст] / [П. О. Куцик, Л. Г. Медвідь, В. О. Шевчук, Д. О. Харинович-Яворська]; за ред. П.О. Куцик. – Чернівці: Технодрук, 2015. – 370 с.
59. Офіційний сайт Одесаобленерго [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oblenergo.odessa.ua>

60. Офіційний сайт філії «Інфоксводоканал» ТОВ «Інфокс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infoxvod.com.ua>
61. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами, станом на 06.11.2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
62. Логачова Л. М. Управління проектами: навч. посібник [Текст] / Л. М. Логачова, О. В. Логачова. – Суми : Університетська книга, 2015. – 208 с.
63. Карпов В. А. Планування та аналіз підприємницьких проектів: навч. посібник [Текст] / В. А. Карпов. – Одеса : ОНЕУ, 2014. – 243 с.
64. Березін О. В. Управління проектами: навч. посібник [Текст] / О. В. Березін, М. Г. Безпарточний. – Суми: Університетська книга, 2014. – 272 с.
65. Балджи М. Д. Економічний ризик та методи його вимірювання: навч. посібник [Текст] / М. Д. Балджи. – Харків: Промарт, 2015. – 300 с.
66. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навч. посіб. / [М. Д. Балджи, В. А. Карпов, А. І. Ковальов та ін.]. – Одеса : ОНЕУ, 2013. – 670 с.